

Аналіз ризиків соціально відповідальної діяльності фармацевтичних компаній

Посилкіна О.В., Братішко Ю.С.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна
Кафедра управління, економіки та забезпечення якості у фармації
bratishko1411@gmail.com

Сьогодні фармацевтичні компанії (ФК) всього світу повинні усвідомити, що їх функціонування в умовах пандемії може стати перманентними. А вибудовування системи функціонування ФК в умовах екзистенційної кризи є об'єктивною реальністю сьогодення. І єдиним, на наш погляд, вірним рішенням при цьому є впровадження соціально відповідальної моделі ведення фармацевтичного бізнесу у світовому масштабі.

Останнім часом у ФК активно створюються посади та відділи з управління соціально відповідальною діяльністю, розробляється стратегія соціально відповідальності (СВ), здійснюється регулярне звітування з питань СВ, складаються бюджети соціально відповідальної діяльності, оцінюється її ефективність. Але через відсутність достатнього досвіду і методичних розробок з питань ідентифікації та управління ризиками соціально відповідальної діяльності ФК вимушені гальмувати процес переходу до функціонування на засадах СВ.

Як показав проведений аналіз, у працях фахівців досліджуються існуючі види ризиків СВ, здійснюються спроби обґрунтувати методи та інструментарій управління ризиками соціально відповідальної діяльності.

Але, не зважаючи на значний науковий внесок цих науковців, недостатньо опрацьованою залишається проблема ідентифікації ризиків соціально відповідальної діяльності ФК із урахуванням специфіки фармацевтичної галузі та в умовах імплементації в Україні європейських норм щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення. До тепер не розробленими залишаються методичні засади класифікації ризиків, пов'язаних із соціально відповідальною діяльністю ФК.

Як відомо, фармація через свою специфіку є однією з найбільш стабільно функціонуючих галузей економіки в Україні та в світі. Але при цьому на фармацію покладається значна відповідальність за якісне та своєчасне забезпечення населення необхідними лікарськими засобами (ЛЗ) та виробами медичними (ВМ). Особливо ця відповідальність зростає в умовах пандемії, коли і здоров'я населення, і ефективність та життєздатність всієї галузі залежать від ефективності внутрішнього фірмового менеджменту кожної ФК.

Отже, ми вважаємо, що соціальна відповідальність фармацевтичного бізнесу (СВФБ) – це комплексне поняття, яке охоплює різні аспекти діяльності ФК, в тому числі:

- забезпечення населення якісними, ефективними, безпечними та доступними за ціною ЛЗ;
- створення умов для розвитку професійної відповідальності працівників фармацевтичної галузі відповідно до вимог міжнародних соціальних норм;
- забезпечення умов екологічно чистого виробництва і сприяння поліпшенню екологічної ситуації в місцях присутності виробничих потужностей ФК;

- участь у регіональних соціальних програмах розвитку територій і реалізацію власних соціальних проєктів; створення взаємовигідних сприятливих умов ведення бізнесу з урахуванням принципів ділової етики, створення додаткових пільг для постійних партнерів та побудови ефективної системи партнерських відносин;
- дотримання ділових домовленостей та своєчасне та повне виконання ФК своїх обов'язків;
- дотримання чинного законодавства, дотримання вимог національних та галузевих стандартів якості ЛЗ;
- створення додаткових робочих місць;
- вчасну сплату податків;
- реалізацію політики енерго- та ресурсозбереження як частини державної політики збереження національного багатства;
- своєчасну та справедливу оплату праці персоналу, надання більших ніж мінімальні соціальних гарантій шляхом розширення соціального пакету працівників, надання соціальних пільг, створення та підтримання належних умов праці, створення ефективної соціальної інфраструктури, розвиток персоналу;
- ведення ефективної дивідендної політики; реалізацію спонсорських та меценатських програм, організацію спортивних, екологічних, культурних, наукових та інших заходів; ведення прозорої фінансово-господарської діяльності і повну та своєчасну сплату податків; об'єктивне висвітлення своєї діяльності; підвищення рівня соціально-економічного розвитку територій розташування; підтримання та розвиток культурного рівня нації та інше.

Всі ризики, які виникають під час здійснення ФК соціально відповідальної діяльності, у контексті часового виникнення, характеру дії та характеру відстроченого впливу можна розподілити на стратегічні та тактичні.

Тактичні ризики соціально відповідальної діяльності ФК виникають майже відразу після прийняття тактичних управлінських рішень, їх зв'язок з певною подією легко прослідкувати та легко спрогнозувати їх наслідки.

Стратегічні ризики, які виникають внаслідок прийняття стратегічних рішень, відіграють найважливішу роль у процесі розвитку соціально відповідальної діяльності.

Для визначення вагомості ризиків, притаманних СВ ФК, нами був застосований метод експертного опитування. В опитуванні прийняли участь 130 експертів, до складу яких увійшли керівники структурних підрозділів та провідні фахівці виробничих ФК, оптових ФК, аптек, аптечних мереж України, а також науковців, професійна діяльність яких прямо чи опосередковано пов'язана з управлінням соціальною відповідальністю суб'єктів фармацевтичної галузі. Експерти у 100 % випадків мають вищу фахову освіту, достатній досвід роботи, високий рівень знань з питань СВ. Головним завданням експертного опитування було виявлення думок експертів стосовно вагомості певних ризиків соціально відповідальної діяльності ФК з точки зору необхідності виявлення цих ризиків, їх оцінювання та управління ними.

Вагомість ризику оцінювалась як питома вага суми експертної оцінки за певним видом ризику до загальної оціночної експертної суми за всіма видами відібраних ризиків СВД ФК. Вірогідність настання ризику СВД ФК визначалась експертами

окремо за шкалою Чеддока, яка у подальшому була усереднена за відповідями всіх експертів та стандартизована у інтервал від 0 до 1.

Шляхом перемноження вагомості та вірогідності певного ризику СВД ФК, тобто отримання інтегральної оцінки рівня критичності ризику, нами побудована матриця ризиків, яка дозволяє визначити зони критичного та прийнятного ризику.

Тобто, нами встановлено, що під час здійснення (або відмови від здійснення) СВД ФК повинні враховувати репутаційні, кадрові та фінансові наслідки. За результатами дослідження, виявлено, що критично вагомим ризиком СВД ФК є репутаційний ризик. Він пов'язаний зі зміною у сприйнятті діяльності ФК та її наслідків основними стейкхолдерами. Він може мати як позитивні, так і негативні наслідки та виражатися як у підвищенні лояльності споживачів, постачальників і бізнес-партнерів, так і у її зниженні. Але ФК мають усвідомити спрямованість та причинно-наслідковий зв'язок між репутаційним ризиком та процесом здійснення СВД. Тобто, для ФК та їх конкурентоспроможності краще прийняти на себе решту додаткових ризиків, аніж втратити репутацію через відмову від СВД.

Нами також встановлено, що певне коло ризиків СВД не є керованими, тобто їх неможливо уникнути, тому що їх існування обумовлене природними законами розвитку фармацевтичного бізнесу та прагненням ФК підвищувати власну репутацію та конкурентоспроможність. Тобто, на сьогодні для кожної ФК, яка крокує шляхом СВД, необхідним є використання сучасного методичного інструментарію для виявлення, оцінки та управління ризиками СВДБ для забезпечення умов сталого соціально-економічного розвитку.